

Marthy Annamária

Magyar mint idegen nyelv az egészségügyi szaknyelv oktatásában

1. Bevezetés

A szaknyelv és oktatása kulcsfontosságú szerepet játszik az egészségtudományok területén is. Az egészségügyi szaknyelv oktatása különösen fontos, hiszen a szülésznők, gyógytornászok, ápolók és más egészségügyi dolgozók mindennapi munkájuk során gyakran találkoznak olyan helyzetekkel, ahol a pontos és hatékony szakmai kommunikáció elengedhetetlen a sikeres diagnózis és kezelés szempontjából.

A szaknyelvoktatás célja nem csupán a szakmai szókincs és kifejezések elsajátítása, hanem a hallgatók felkészítése arra, hogy sikeresen alkalmazzák is ezeket mindennapi munkájuk során. Ezzel a megközelítéssel biztosítható, hogy az egészségügyi szakemberek ne csak értsék, hanem hatékonyan használják is a szakmai nyelvet. Az oktatás során kiemelt jelentősége van a gyakorlati tapasztalatok integrálásának, ami lehetővé teszi a hallgatók számára, hogy valós élet-helyzetekben is alkalmazzhassák az elméletben tanultakat.

A tanulmány célja, hogy bemutassa a magyar mint idegen nyelv oktatásán belül a szaknyelvoktatás jelentőségét és módszereit, valamint a szaknyelv oktatásában részt vevő tanárok feladatait és kihívásait.

2. A szaknyelv fogalma

A szaknyelv fogalmának meghatározása nem egyértelmű: a terminust olykor a nyelvhasználat, olykor a felhasznált nyelvi eszközök, máskor pedig a speciális alkalmazási terület jelölésére használjuk, időnként pedig mindezek együttesét értjük alatta (vö. Kohn 1988: 39). A szaknyelv kutatásban rejlő dilemmákat Kurtán (2003: 37) így foglalja össze: „A definiálás nehézsége a fogalom interdiszciplinaritásából ered, és szorosan összefügg a háttérben álló felfogásokkal. Mind a szaktudományok, mind a nyelvészet és társtudományai gyors fejlődésével, bővülésével a szaknyelv fogalma is újabb és újabb szemszögből került megvilágításba.”

Tanulmányomban a szaknyelv meghatározásához a következőket veszem alapul: a szaknyelv része az általános nyelvnek, amely elsősorban szakmaspecifikus helyzetekben jut kifejezésre (Ablonczyné Mihályka 2003: 140). Kurtán–Silye (2006: 3) megfogalmazásában a szaknyelvoktatás specifikusan meghatározott idegennyelv-tanítási/tanulási folyamat, amely arra irányul, hogy segítse a diákokat olyan kompetenciák kialakításában, amelyek lehetővé teszik, hogy a különböző szakmák, foglalkozások az általános nyelvi képzéshez viszonyítva pontosabban meghatározott tevékenységeit, feladatait végre tudják hajtani, illetve specifikus követelményeknek feleljenek meg.

A szaknyelvoktatást főleg a szaknyelvhasználat kontextusa iránti érzékenység és a nagyfokú rugalmasság különbözteti meg az általános célú nyelvtanítástól; sajátos szükségleten alapuló folyamat, amely már – az anyanyelv és esetleg bizonyos szintű idegen nyelv(ek) használata révén – meglévő tapasztalatokon alapul. Ezen tapasztalatokon belül kiemelt jelentőségű a szakmai tapasztalat, a szakismeretek, a szaktudás. A szakmai háttér ismerete eltérhet az idegennyelv-tudás szintjétől. További fontos jellemző, hogy a tanulási cél – a nyelv használata – egyben eszköz is a cél eléréséhez. Ezért van különleges jelentősége annak, hogy minél több alkalmat biztosítsunk a szaknyelvet tanulónak a nyelv mielőbbi használatára (Marthy 2021: 118).

3. A szaknyelvoktató nyelvтанár

A szaknyelvet oktató tanárral szemben elvárásként felmerülhet, hogy olyan személy legyen, aki nyelvtanári végzettsége mellett specializált ismeretekkel és tapasztalattal rendelkezik egy adott szakterületen, és felkészült arra, hogy hatékonyan oktassa és közvetítse ezeket az ismereteket a tanulóknak. Tompos (2003: 191) áttekinti a szaknyelvet oktató tanár jellemző lehetőségeit:

- (1) A nyelvtanár szorosan együttműködik a szaktanárral. Ez a megközelítés egyrészt időigényes, másrészt a nyelvtanárnak és a szaktanárnak a szaknyelvi oktatás tartalmára vonatkozó gyakran eltérő elképzelése miatt a legritkább.
- (2) A nyelvtanár diplomát szerez az általa oktatott szakmából, vagy fordítva: a diplomás szakemberek nyelvtanári képesítést is szereznek (gazdasági, üzleti, külkereskedelmi profilú felsőoktatási intézményekben léteznek).
- (3) Angolszász gyakorlatból terjedt el az a gyakorlat, melyben a szaknyelvoktató tanár, mintegy kísérőként az intelligens laikus szerepében a nyelvre koncentrál, míg a nyelvi tartalmat a hallgatók szakmai tudása adja. Ez a megközelítés a legkedvezőbb a tanárok számára, de nehézségként felmerülhet alkalmazása során, hogy az első és másodéves hallgatók maguk sincsenek tisztában a szakmai tartalommal.

Az Egészségtudományi Karon oktató nyelvtanárok a Tompos által megfogalmazott kategóriák közül főként az elsőbe és a harmadikba sorolhatók. A nyelvoktatási célokra szánt főiskolai jegyzetek elkészítéséhez – amennyiben lehetséges – a nyelvtanárok a szaktárgyakat oktató kollégák segítségét kérik. Ez az együttműködés azonban esetleges, a szaktárgyat oktató kollégák szabad kapacitásának függvényében vehető igénybe. A nyelvet oktató tanárok között nincs olyan, aki egészségügyi végzettséggel is rendelkezne, a Karon nem láttam még példát arra, hogy nyelvtanári diplomával rendelkező kolléga elvégezte volna a kar egyik képzését, vagy hogy felsőfokú egészségügyi diplomás szakember nyelvtanári képesítést szerzett volna.

Az elmúlt években kialakulóban van egy – a fentitől eltérő – együttműködési forma, melyet kollégáimmal követünk: a szaknyelvet oktató tanár a kórház megfelelő osztályain, szakrendeléseiben (szülészet–nőgyógyászat, fizioterápia, dietetikai tanácsadás) az ott dolgozó szakemberek felügyelete alatt megfigyeli a szakemberek munkáját (s amennyiben engedélyt kap rá, rögzíti a szakemberek és pácienseik közötti, illetve a szakemberek közötti kommunikációt), az egészségügyi kommunikáció jellegzetességeit, hogy a későbbiekben ezeket az információkat az oktatásba beépíthesse.

4. Az egészségügyi szaknyelv oktatásának jellegzetességei

A szaknyelvoktatás során a szaknyelvet olyan szakmai tartalommal kell megtölteni, amely segíti a hallgatókat abban, hogy hatékonyan kommunikáljanak a saját szakterületükön. A szaknyelvoktatás célja a következő szaknyelvi készségek fejlesztése: szaknyelvi kommunikáció, olvasás, írás és hallás utáni értés készségének javítása. Az oktatás folyamatában a szaknyelvi szókincs fejlesztése kiemelt szerepet kap. A szakembereknek számos specifikus szak kifejezést kell ismerniük és alkalmazniuk a munkájuk során, melyre a hallgatókat gyakorlati képzésen való részvételük előtt fel kell készíteni.

A szaknyelvoktatás folyamán a hallgatóknak lehetőséget kell biztosítani olyan szakmai kommunikációs gyakorlatokra, amelyek segítik a szaknyelvi készségeik fejlesztését, például szituációs gyakorlatok, prezentációk, szakmai konzultációk vagy írásbeli szakmai anyagok készítésén keresztül. A kórházi gyakorlat során fontos a szakmai mentorálás, amely lehetővé teszi a hallgatók számára, hogy közvetlenül kapcsolatba lépjenek a szakterületen dolgozó szakemberekkel, és gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek a szakmai kommunikáció terén (Kurtán 2003: 217).

Sajnos a karon a nyelvoktatás körülményeinek kedvezőtlen irányba történő megváltozása egyre nagyobb kihívások elé állítja a nyelvtanárokat. A 2023/24-es tanévben változtak az idegen nyelvi alapozás és az idegen szaknyelv tárgyak teljesítésének követelményei és az oktatásukra fordítható óraszám. Jelenleg ezen tárgyak teljesítéséért nem kapnak kreditet a hallgatók, sikeres teljesítés esetén pedig a korábbi ötfokozatú érdemjegy helyett aláírás kerül bejegyzésre. Az előző évek során az idegen nyelvi alapozást 12 héten át 2x90 percben (48 óra/félév) hallgathatták a diákok, míg az idegen szaknyelv oktatására 45 óra/félév jutott. Jelenleg a szaknyelv oktatására 36 óra áll rendelkezésünkre szemeszterenként. Logisztikai megfontolások következtében (a külföldi hallgatók növekvő létszáma miatt nem biztosítható elegendő tanterem az órák megtartására a főépületben) a kar a nyelvoktatást heti egy alkalommal 4x45 percben biztosítja. Mindkét kurzus kötelező tárgy a hallgatók tantervében, de könnyen belátható, hogy sem a teljesítésért kapható aláírás, sem a 0 kredit nem motiváló számukra.

5. Az Egészségtudományi Kar idegen nyelvi programjában tanuló hallgatók

A nemzetközi hallgatói mobilitás világszerte egyre nagyobb jelentőségű.¹ A korábbi évek tendenciáját követve 2023-ban is tovább emelkedett a külföldi hallgatók száma Magyarországon. Az összes munkarendet tekintve a 2023/2024-es tanévben közel 42 ezer külföldi hallgató tanult magyar felsőoktatási intézményekben.²

A KSH adatai szerint 1999-ben 7711, míg 2023-ban már 41730 külföldi hallgató iratkozott be magyarországi egyetemre, főiskolára. A nemzetközi hallgatók részvétele továbbra is az egészségügyi diszciplínák területén a legmagasabb (Marthy 2021: 113). A Semmelweis Egyetem honlapján³ található legfrissebb statisztikák megmutatják, hogy az összes külföldi hallgató 34%-a tanul a budapesti orvostudományi egyetem különböző karain (1. táblázat).

A Semmelweis Egyetem első idegen nyelvű orvosképzési programja 1983-ban indult 120 hallgatóval német nyelven. Ezt követte a nagy létszámú angol nyelvű képzés bevezetése az Általános Orvostudományi, Fogorvostudományi és Gyógyszerésztudományi Karokon 1989-ben.

Az Egészségtudományi Kar 2004-ben indította el az angol nyelvű gyógytornászképzését, amely azóta is a legnépszerűbb szakirány a külföldi hallgatók körében. Az elmúlt 20 évben a kar számos szakirányon dolgozta ki angol nyelvű képzését, így a 2023/2024-es tanévben már 807 nemzetközi hallgatója van, ami az összes beiratkozó közel 15%-a. Jelenleg a következő szakirányokon tanulnak külföldi hallgatók: ápoló, szülésznő, optometrista, dietetikus, népegészségügyi ellenőr, egészségturizmus szervező.

Az Egészségtudományi Karon tanuló hallgatók számára 6 félévben kötelező a magyar mint idegen nyelvi kurzusok teljesítése. Évről évre bővül a meghirdetett angol nyelvű képzések száma, ami a képzésben oktató nyelvtanárokat folyamatos kihívások elé állítja. Az idegen nyelvű képzésekben részt vevő diákok speciális helyzetben vannak a magyar mint idegen nyelv elsajátítása szempontjából. A hallgatóknak csak tanulmányaik idejére van szükségük a magyar szaknyelvre, de viszonylag rövid időn belül (6 szemeszter, 276 óra után) képessé kell válniuk arra, hogy anyanyelvi beszélőkkel folytassanak beszélgetéseket.

¹ 1999-ben 2 millió diák kezdte meg tanulmányait saját országának határain túl. Napjainkra mintegy 5 millió főre tehető azok száma, akik részben vagy teljes egészében külföldi felsőoktatási egyetemet választanak (OECD 2018).

² <https://www.ksh.hu/s/kiadvanyok/oktatasi-adatok-2022-2023-elozetesadatok/index.html#tovbbiadatokinformcik>

³ <https://semmelweis.hu/oktatasisgazgatas/statisztikak/>

Informális beszélgetések keretében megtudtam, hogy a hallgatók többsége nem szándékozik Magyarországon elhelyezkedni tanulmányai befejezését követően. Jellemzően számukra vonzóbb nyugat-európai országokban szeretnének munkát vállalni, illetve visszatérnek hazájukba (Marthy 2021: 115). A hallgatók túlnyomó része nem motivált a magyar nyelv elsajátítása iránt.

Kar neve	Külföldi hallgatók száma	Hallgatók száma	Külföldiek aránya
Általános Orvostudományi Kar	3004	5322	56,44%
Doktori Iskola	153	1134	13,49%
Egészségügyi Közszolgálati Kar	35	694	5,04%
Egészségtudományi Kar	807	4589	17,58%
Fogorvostudományi Kar	596	1184	50,33%
Gyógyszerésztudományi Kar	264	921	28,66%
Pető András Kar	34	350	9,71%
Szaknyelvi Intézet	1	74	1,35%
Összesen	4894	14268	34,30%

1. táblázat: A Semmelweis Egyetemen tanuló hallgatók száma (2023-2024)

A fentiekben láthattuk, hogy az egyetemi képzés átalakulásának következtében egyre nagyobb nyomás nehezedik a nyelvtanárookra, mivel rövidebb időn belül egyre magasabb elvárásoknak megfelelően kellene a hallgatókat a szaknyelvi kommunikációra felkészíteniük. A kórházi gyakorlat helyszínéül szolgáló intézmények felől fokozódik az igény arra, hogy – a mind nagyobb számban érkező – külföldi diákok nyelvtudása lehetővé tegye azt, hogy a kórházi személyzet segítségével (közvetítés a hallgató és a beteg között, fordítási segítségek) nélkül kommunikáljanak a páciensekkel. A fent részletezett körülmények ismeretében belátható, hogy nagy kihívást jelent a hallgatók felkészítése erre a kommunikációs feladatra.

A szakmaspecifikus magyar mint idegen nyelvi tananyagok összeállítását megnehezíti, hogy ezek jórészt előzmény nélküliek, és a nyelvtanároknak egyéb feladataik mellett kevés idejük van a kórházi osztályokon történő tapasztalatszerzésre. A 2022/23-as tanévben például három új szakirányon (dietetikus, népegészségügyi ellenőr, egészségturizmus szervező) indult el az angol nyelvű képzés. Az Orvostudományi, a Fogorvostudományi és a Gyógyszerésztudományi Karon évtizedes hagyománya van a magyar mint idegen nyelv szaknyelvi oktatásának, melynek tartalmát, módszerét folyamatosan fejlesztik a Szaknyelvi Intézet oktatói. Az Egészségtudományi Karon ezzel szemben rövid idő alatt több különböző szakterületen kell kidolgozni a szaknyelvvoktatás tartalmát és módszerét. A következő fejezetben ennek egy lehetséges irányát szeretném bemutatni.

7. Szaknyelvi tananyag kidolgozása az Egészségtudományi Kar angol nyelvű képzésében részt vevő szülésznőhallgatók számára

Az Egészségtudományi Kar külföldi szülésznőhallgatói kisebb csoportokban a szülészeti osztályon kezdik meg szakmai gyakorlatukat a budapesti kórházakban. Az intézményekben rájuk váró szakember–páciens interakciók kommunikációs céljukat tekintve sokrétűek lehetnek: anamnézisfelvétel, betegtájékoztató, terápiát érintő döntéshozatal, diagnózist követő rossz hír közlése, beavatkozások közbeni tájékoztató a teendőkről, szülés közben a vajúdási folyamat támogatása, a szülő nő biztatása, folyamatos támogatása. A magyar szaknyelvi oktatás számára releváns szakember–páciens diskurzusok többségében a betegkikérdezést és a betegvizsgálatot célozzák, a kar nyelvtanárai által fejlesztett szaknyelvi tananyagokban találhatunk példát a beteggel folyó szakmai munka szókincsének és nyelvi szerkezetének gyakoroltatására.⁴

A szülésznőhallgatók a kórházi gyakorlaton 2–3 fős csoportokban vesznek részt. A szemináriumokon szimulált szülésznő–kismama, illetve szülésznő–egészségügyi szakember/ orvos párbeszédet valós helyzetekben kell gyakorolniuk. Természetesen elsősorban a szakmai kompetenciák osztálytermen kívüli alkalmazásán van a hangsúly, de a feladat végrehajtása a legtöbb esetben lehetetlen a magyar nyelv használata nélkül. A szaknyelvi tanulásnak ezt a gyakorlati, klinikai terepen való szakmai oktatást kell előkészítenie.

A 80-as években terjedt el az a nézet, hogy a szaknyelv nem valamiféle szöveg, hanem inkább diskurzus, így annak vizsgálata is szövegelemzés helyett diskurzuselemzést igényel, ami a kommunikatív célok és kommunikatív egységek kapcsolatának vizsgálatokor nyelvi, társadalmi és szakmai aspektusokat is figyelembe vesz (Tompos 2003: 192). A szaknyelvvoktatás során autentikus anyagokat kell használni: szakmai cikkeket, konferenciabeszámolókat vagy szakmai videókat, amelyek segítenek a hallgatóknak a szaknyelv használatában. A beszéd-készség fejlesztéséhez pedig ismerni kell az egészségügyi dolgozók által használt szakmaspecifikus szófordulatokat, kifejezéseket, szerkezeteket. Ennek érdekében kiemelten fontos a szaknyelvet oktató tanárok és az egészségügyi személyzet együttműködése.

Ideális esetben a nyelvtanárok hosszabb-rövidebb időt töltenek el az adott kórházi osztályon, hogy tapasztalatot szerezzenek arról, milyen feladatok ellátását várják el a hallgatóktól a gyakorlati helyszínen. A terepmunka során az egészségügyi dolgozókkal történő beszélgetések, illetve a látottak megfigyelése és rögzítése segítheti a tanárt a hallgatók számára leginkább megfelelő szaknyelvi jegyzet összeállításában. Az eddigi együttműködések főként az orvostanhallgatók képzésében használt tananyagok fejlesztésének céljából történtek. Az anamnézisfelvétel, a beteg panaszainak felvétele és a kezelési javaslatok területén számos vizsgálat zajlott, melyek eredményeit a nyelvtanárok az általános orvosi nyelvi jegyzetekbe integrálták. Az elmúlt években a kar oktatói az optometrista, gyógytornász és a szülésznő szakirányok oktatóival közösen igyekeznek új tananyagokat fejleszteni. Az említett területek gyakorlóhelyeivel kapcsolatba lépve próbáljuk a tananyagot az élőnyelvi kommunikációhoz igazítani, hogy hallgatóink minél sikeresebben felkészülhessenek a páciensekkel folytatott interakciókra. A következőkben az általam végzett tananyagfejlesztési munkát szeretném bemutatni.

2022 és 2023 során több alkalommal látogattam el egy észak-magyarországi szülészeti osztályra, ahol a szükséges engedélyek birtokában megfigyelhettem és hanganyag formájában rögzíthettem a szülésznők munkáját, kommunikációját a kismamákkal. Kutatásom eredményei alapján a szülésznőhallgatók magyar mint idegen nyelvi képzésének fejlesztésére szeretnék javaslatokat tenni.

⁴ Horváth Ágnes és Nagyné Górász Judit által fejlesztett kiegészítő tananyagok gyógytornász- és szülésznőhallgatók számára

A szülésznői szakmának számos specifikus szaknyelvi kifejezése van, amelyekre a szülészeti és nőgyógyászati ellátás során van szükségük. A szülésznőknek pontosan kell ismerniük a szaknyelvi fogalmak és kifejezések magyar megfelelőit, hogy hatékonyan kommunikálhassanak az orvosokkal, a nővérekkel és a kismamákkal a szülészeti osztályon. A szaknyelvi szókincs magában foglalja a szülészeti és nőgyógyászati terminológiát, ezen belül az anatómiai, biológiai és kórélettani fogalmakat. A szaknyelv fontos eleme a terhesség, a szülés és az utószülési időszak különböző szakaszainak jellemzése, valamint a szülészeti és nőgyógyászati vizsgálatok és beavatkozások elnevezése és leírása. A szülészeti osztályon végzett megfigyelések és az ott dolgozó szülésznők segítségével megállapítható, hogy a szókincs mely elemei a legszükségesebbek a hallgatók számára.

A szülésznőknek azonban nemcsak az orvosi szaknyelvet kell ismerniük, hanem birtokában kell lenniük a kismamákkal, a vajúdo nőkkel és családjukkal történő hatékony kommunikációhoz szükséges nyelvi készségeknek is. Ennek része a megfelelő tájékoztatás nyújtása a terhesség, a vajúdási szakasz, a szülés és az utószülési időszak alatt, a betegek és családok kérdéseinek megválaszolása, valamint a kommunikáció és a kapcsolatteremtés különböző módjainak alkalmazása. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a szülésznők és a szülő nők közötti együttműködés szempontjából meghatározó a kapcsolat kiépítésének módja. Mind az anyák, mind a szülésznők kiemelték, hogy a szakember szaktudásán kívül meghatározó azon képessége, hogy a mennyire tudja a vajúdo nő szorongását eloszlatni, félelemérzetét csökkenteni, illetve biztatni a kitartásra a vajúdo hosszú folyamatában. A szakirodalom is felhívja a figyelmet arra, hogy a szülészeti ellátás során mind a fizikai, mind a szociális környezet kapcsán törekedni kell a támogató és biztonságot nyújtó körülmények létrehozására, mivel a megfelelő környezet hozzájárul az anyák elégedettségéhez, és jelentős szerepe van abban is, hogy mennyire fájdalmasnak élik meg a szülést a vajúdo nők. Egyes kutatók véleménye szerint a támogató környezeti tényező a legmeghatározóbb a nők szülésélményének szempontjából (Pirdel–Pirdel 2009: 222).

Az előzőekből következik, hogy a szaknyelvi szókincs oktatása mellett a szülésznőhallgatók számára nagyon fontos, hogy megismerjék a kismamákkal való bizalmi kapcsolat kiépítéséhez szükséges kifejezéseket, kommunikációs technikákat, ezért ezeket be kell építenünk a magyar mint idegen nyelvi szaknyelvi jegyzetekbe.

A szaknyelvi tananyag kialakításához a Szita és Pelcz (2017) által kidolgozott és magyar tankönyvekben alkalmazott modellalapú nyelvoktatás módszertani rendszerét követem. Ez a módszertani innováció a használatalapú nyelvelméletekre épít, a természetes nyelvhasználat megfigyelését és átadását célozza. A nyelv használata során a nyelvi elemekkel való találkozás rögzül, és az ismétlések által tehető automatikussá az alkalmazásuk (Pelcz 2023: 15). A terhesambulancián rögzített hangfelvételek nagy nyelvi mintáján megfigyelhetőek a gyakran ismétlődő elemek, melyek formálják a szaknyelvről alkotott képet és a konkrét nyelvismeretet is. Az átiratok többszöri átolvasása során gondosan ki kell választanunk az oktatási anyagokba beépíthető, a szülésznői szaknyelvre jellemző mondatokat, kifejezéseket, hogy a hallgatók a számukra hasznos, a valóságban előforduló, természetes nyelvhasználatot sajátíthassák el az idegen nyelvi kurzusokon.

A szaknyelvi jegyzet szövegeinek összeállításához a hangfelvételek átirataiból emelhetünk ki részleteket, melyek így élőnyelvi mintaként szolgálhatnak a nyelvtanulók számára. Az ily módon kialakított modelldialógusok célja, hogy mintát adjon a nyelvtanulónak, hogyan reagálhat az adott közléshelyzetben (Szita–Pelcz 2017: 264).

A szaknyelvi kurzus során a tanuló kompetens nyelvhasználóvá tétele a cél. A nyelvoktatásra fordítható óraszám nem teszi azonban lehetővé, hogy a hallgatók eljussanak arra a szintre, hogy az anyanyelvi beszélővel egyenrangú partnerként vegyenek részt a kommunikációs folyamatokban. A modellalapú nyelvoktatás módszertanának egyik alapfeltétele, hogy a szaknyelvi jegyzet szövegeit, a nyelvtanár és az anyanyelvi beszélők megnyilvánulásait olyan

nyelvi modellként értelmezi, amely támogatja a nyelvtanulót abban, hogy kompetens nyelvhasználóvá váljék. A tananyag és a tanítás során megjelenő írott és hangzó szövegek minden elemét ellenőriznünk kell, hogy megfelelnek-e annak az elvárásnak, hogy modellként szolgáljanak. Így tudjuk biztosítani azt, hogy a hallgató nem találkozik olyan mondatokkal, amelyek csak a nyelvkönyvekben fordulhatnak elő; viszont sok olyan szöveget sajátít el, amit az anyanyelvi beszélők nyelvi produktumai alapoznak meg (Pelcz 2023: 15).

A kórházban általam rögzített hangfelvételek átirataiból számos példát láthatunk a szülésznő által alkalmazott szuggesztív kommunikációs technikák használatára is, melyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a szülés intim környezetében nyugtatólag hassanak a vajúdo nőre, csökkentsék félelemérzetét és szorongását a számára ismeretlen kórházi környezetben. A szaknyelvi jegyzet dialógusain keresztül bemutatathatóak a hanganyagok átirataiban megfigyelt, a szülésznők által használt szuggesztív kommunikációs technikák: pozitív keretezés, környezeti ingerek beépítése, jövőorientáció, pozitivitás, implikáció.

A szülésznőkkel készített interjúk során elhangzott, majd a narratív témaelemzés módszerével azonosított kommunikációs technikák szaknyelvi oktatásba történő beépítése is hasznos segítséget nyújthat a hallgatóknak a kismamával folytatott interakció alakításában. Az interjúk elemzése során kirajzolódott, hogy a szülésznők és a szülő nők közötti kommunikációban jelentős szerepük van a szülő nőhöz intézett kérdéseknek, a felajánlásoknak, az orvosi szaknyelv redukálásának, a határozottságnak, a beavatkozások és javaslatok indoklásának, illetve a biztatásnak és a dicséretnek.

Annak érdekében, hogy a szülésznőhallgatókat hatékonyabban tudjuk felkészíteni a szülő nővel való kommunikációra, a szaknyelvoktatásra fejlesztett magyar mint idegen nyelvi tananyagokban ki kell térnünk az előzőekben említett jellegzetességek bemutatására. A szülésznők az interjúkban kifejtették, hogy a vajúdási szakaszban nagyon sokat kérdeznek a vajúdo nőktől, mert igyekeznek megtudni, hogy mik a kismama elvárásai a szüléssel kapcsolatban. A két fél közötti sikeres együttműködés kialakításához a szülésznőknek meg kell ismerniük a vajúdo nő igényeit, hogy ezeket kielégítve minél pozitívabb szülésélményhez segíthessék őket. A nyelvtanítás során ezért fontos a kérdések beépítése a tananyagba a korábban már említett mintadialógusok szövegein keresztül.

A kórházban végzett munkám alatt rögzített minidialógusok átiratai mintát adhatnak a kismamák, vajúdo nők számára megfogalmazott javaslatok, illetve a beavatkozásokról adott információk módjáról, a biztatás, dicséret nyelvi formáiról, illetve a határozott utasítások adásának technikáiról is. A szakember–páciens párbeszédekben megfigyelhető, hogy a szülésznők gyakran használják a *tetszik* kifejezést a kismamákkal folytatott párbeszéd során. A tetszikelő formák udvariassági funkciójuk miatt kapnak szerepet az egészségügyi kommunikációban, bizalmasan udvarias jellegük révén az egészségügyi szakemberek közelítő, odaforduló nyelvhasználati gyakorlatának részeként (Domonkosi–Kuna 2015: 50). Fel kell hívnunk hallgatóink figyelmét azonban arra, hogy nem minden kismama preferálja ezt az udvariassági formát. Van, aki egyenesen sértőnek, lekezelőnek érzi, ha a tetszikelő formát használja a szakember.

8. Összefoglalás

A korábbi kutatások eredményei alapján megfogalmazható, hogy a szaknyelvoktatás szempontjából elsősorban a szaknyelvi szituációs adekvátságra, valamint a szükséges szakmai és idegen nyelvi kompetencia kialakítására és fejlesztésére kell a hangsúlyt fektetni (Ablonczyné Mihályka 2003: 140). Az általam végzett kutatás tapasztalatai arra utalnak, hogy a szülésznők szerepe kulcsfontosságú a pozitív szülési élmény megteremtésében, ezért nagyon fontos, hogy tudatosan figyeljenek a nyelvhasználatukra, és megfelelő kommunikációs stílust alkalmazzanak.

nak az anyákkal történő interakcióik során. A hat féléves magyar mint idegen nyelvi oktatás során tehát kiemelt figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a hallgatóknak át tudjuk adni ezeket az ismereteket a szaknyelvi tananyagon keresztül. A természetes, az anyanyelvi beszélők által produkált nyelvhasználat megfigyelésével és a szaknyelvi tananyagba való beépítésével elérhetjük, hogy a nyelvtanuló a páciensekkel sikeresen együttműködő kommunikációs partnerré váljék a kötelező kórházi gyakorlat során.

Irodalom

- Ablonczyné Mihályka Livia 2003. Mi a szaknyelv? Meggyőződések és dilemmák. In: Tóth Szergej (szerk.): *Nyelvek és kultúrák találkozása*. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Szeged. 139–142.
- Domonkosi Ágnes – Kuna Ágnes 2015. A tetszikelés szociokulturális értéke. A tetszikelő kapcsolattartás szerepe az orvos–beteg kommunikációban. *Magyar Nyelvőr* 139 (1): 39–63.
- Kohn, Kurt 1988. Fachsprachen und Fachübersetzen. Psycholinguistische Dimensionen der Fachsprachenforschung. In: C. Gnutzmann (Hg.): *Neue Perspektiven des fachbezogenen Fremdsprachen-unterrichts*. Narr, Tübingen. 39–64.
http://www.researchgate.net/publication/272743165_Fachsprache_und_Fachbersetzen._Psycholinguistische_Dimensionen_der_Fachsprachenforschung (Letöltve: 2024.05.03.)
- Kurtán Zsuzsa 2003. *Szakmai nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kurtán Zsuzsa – Silye Magdolna 2006. *A szaknyelvi oktatás a magyar felsőoktatás rendszerében*. <https://docplayer.hu/7536908-A-szaknyelvi-oktatas-a-magyar-felsooktatas-rendszereben.html> (Letöltve: 2024.05.02.)
- Marthy Annamária 2021. A magyar mint idegen nyelv oktatása az orvosképzésben. In: Bándli Judit – Pap Andrea – Zajacz Zita (szerk.): *MID-körkép. Magyar mint idegen nyelv: Oktatási helyzetek, módszertani tudnivalók*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 113–127.
- OECD 2018. *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/eag-2018-en> (Letöltve: 2024.04.30.)
- Pelcz Katalin 2023. Minek is az innováció? Gondolatok a nyelvtanulás hatékonyságának növeléséről. In: Dobos Ágota (szerk.): *Aktuális kihívások a szak/nyelvoktatásban: A módszertani megújulás lehetőségei: Tanulmánykötet*. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. 9–17.
- Pirdel, Manizheh – Pirdel, Leila 2009. Perceived environmental stressors and pain perception during labor among primiparous and multiparous women. *The Journal of Reproduction & Infertility*, 10(3): 217–223.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2017. Modellalapú nyelvoktatás –Természetes nyelvhasználat a tanteremben és a tanterem kívül. *THL2: A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata* 2017/1–2: 262–269.
- Tompos Anikó 2003. Szaknyelven innen, általános nyelven túl. In: Tóth Szergej (szerk.): *Nyelvek és kultúrák találkozása*. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Alkalmazott nyelvészeti Tanszék, Szeged. 191–194.

Marthy, Annamária

Teaching Hungarian for healthcare purposes

The paper discusses major issues and current challenges in the field of teaching Hungarian as a foreign language within the context of healthcare specialist language education. The study describes the specialist language and crucial language skills that healthcare professionals such as midwives, physiotherapists, and nurses need to acquire and develop. It also discusses the unique challenges and responsibilities that language teachers teaching medical terminology and communication skills to university students are facing in the context of teaching Hungarian to international students at the Faculty of Health Sciences, Budapest. Finally, it concludes with insights into curriculum design and curriculum development tailored for healthcare settings.